HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

8 decembrie 2011 *

În cauza C-272/09 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție, introdus la 15 iulie 2009,

KME Germany AG, fostă KM Europa Metal AG, cu sediul în Osnabrück (Germania),

KME France SAS, fostă Tréfimétaux SA, cu sediul în Courbevoie (Franța),

KME Italy SpA, fostă Europa Metalli SpA, cu sediul în Florența (Italia),

reprezentate de M. Siragusa, avvocato, A. Winckler, avocat, G. C. Rizza, avvocato, T. Graf, advokat, și M. Piergiovanni, avvocato,

recurente,

* Limba de procedură: engleza.

cealaltă parte în proces fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de domnii E. Gippini Fournier și J. Bourke, în calitate de agenți, asistați de domnul C. Thomas, solicitor, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă în primă instanță,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul J.N. Cunha Rodrigues, președinte de cameră, domnii U. Lõhmus, A. Rosas (raportor), A. Ó Caoimh și A. Arabadjiev, judecători,

avocat general: doamna E. Sharpston,
grefier: domnul K. Malacek, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 6 octombrie 2010,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 10 februarie 2011,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin recursul formulat, KME Germany AG, fostă KM Europa Metal AG, KME France SAS, fostă Tréfimétaux SA, și KME Italy SpA, fostă Europa Metalli SpA (denumite în continuare, împreună, „grupul KME"), solicită anularea Hotărârii Tribunalului de Primă Instanță al Uniunii Europene din 6 mai 2009, KME Germany și alții/Comisia (T-127/04, Rep., p. II-1167, denumită în continuare „hotărârea atacată"), prin care s-a respins cererea acestora de anulare sau de reducere a cuantumului amenzilor care le-au fost aplicate în temeiul articolului 2 literele (c)-(e) din Decizia C(2003) 4820 final a Comisiei din 16 decembrie 2003 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/E-1/38.240 – Tuburi industriale) (denumită în continuare „decizia în litigiu").

Cadrul juridic

2 Articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81] și [82] din tratat (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1 p. 3), prevedea:

„Comisia poate, prin decizie, să aplice întreprinderilor și asocierilor de întreprinderi amenzi al căror cuantum poate fi cuprins între minimum 1 000 de unități de cont și maximum 1 000 000 de unități de cont, acest maximum putând fi majorat la 10 % din cifra de afaceri realizată în cursul exercițiului financiar precedent de fiecare dintre

întreprinderile care au participat la încălcare, în cazul în care, cu intenție sau din neglijență:

a) comit o încălcare a dispozițiilor articolului [81] alineatul (1) [CE] sau ale articolului [82 CE] sau

b) nu respectă o obligație impusă în virtutea articolului 8 alineatul (1).

La stabilirea valorii amenzii se iau în considerare atât gravitatea, cât și durata încălcării." [traducere neoficială]

3 Articolul 17 din Regulamentul nr. 17 prevedea:

„Curtea de Justiție are competență de fond în sensul articolului [229 CE] cu privire la acțiunile introduse împotriva deciziilor prin care Comisia stabilește o amendă sau o penalitate cu titlu cominatoriu; aceasta poate elimina, reduce sau majora amenda sau penalitatea cu titlu cominatoriu aplicată." [traducere neoficială]

4 Regulamentul nr. 17 a fost abrogat și a fost înlocuit prin Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din tratat (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167, rectificare în Ediție specială, 08/vol. 4, p. 269), aplicabil de la 1 mai 2004. Articolul 31 din acest regulament este echivalentul articolului 17 din Regulamentul nr. 17.

5 Comunicarea Comisiei intitulată „Linii directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) din Tratatul CECO" (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69, denumită în continuare „liniile directoare"), aplicabilă la data adoptării deciziei în litigiu, prevede în preambul:

„Principiile prezentate în [...] linii[le] directoare ar trebui să asigure transparența și imparțialitatea deciziilor Comisiei, atât pentru întreprinderi, cât și pentru Curtea de Justiție, menținând totodată marja discreționară acordată Comisiei, în temeiul legislației relevante, în stabilirea amenzilor în limita a 10 % din cifra de afaceri totală a întreprinderilor. Cu toate acestea, această marjă trebuie să urmeze o politică coerentă și nediscriminatorie, în concordanță cu obiectivele urmărite în sancționarea încălcărilor regulilor de concurență.

Noua metodă de determinare a cuantumului unei amenzi va respecta următoarea formulă care pornește de la un cuantum de bază care va fi majorat pentru a ține seama de circumstanțele agravante sau diminuat pentru a ține seama de circumstanțele atenuante."

6 Conform punctului 1 din liniile directoare, „[acest] cuantum de bază se determină în funcție de gravitatea și de durata încălcării, acestea fiind singurele criterii menționate la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17".

7 În ceea ce privește gravitatea, punctul 1 secțiunea A din liniile directoare prevede că la evaluarea criteriului gravității încălcării trebuie să se țină seama de natura sa, de impactul real asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat, și de mărimea pieței geografice relevante. Încălcările sunt împărțite în trei categorii, și anume încălcări minore, încălcări grave și încălcări foarte grave.

8 Potrivit liniilor directoare, încălcările foarte grave sunt în special restricțiile orizontale precum „cartelurile de fixare a prețurilor" și cotele de împărțire a piețelor. Cuantumul de bază al amenzii aplicabile este de „peste 20 de milioane de [euro]". Liniile directoare prevăd necesitatea de a aplica în mod diferențiat acest cuantum de bază

pentru a ține seama de natura încălcării comise, de capacitatea economică efectivă a autorilor încălcării de a cauza prejudicii semnificative altor operatori, în special consumatorilor, de efectul descurajator al amenzii, precum și de cunoștințele și de infrastructurile economice și juridice ale întreprinderilor care le permit să recunoască mai ușor caracterul ilicit al comportamentului lor. Se prevede de asemenea că, în cazurile în care o încălcare implică mai multe întreprinderi, ar putea fi necesar să se țină seama de ponderea specifică și, prin urmare, de impactul real al comportamentului ilicit al fiecărei întreprinderi asupra concurenței, în special atunci când există o diferență considerabilă între dimensiunile întreprinderilor care comit o încălcare de același tip.

9 În ceea ce privește durata încălcărilor, liniile directoare fac distincție între încălcările de scurtă durată, în general mai mici de un an, încălcările de durată medie, în general de la unul la cinci ani, și încălcările de lungă durată, în general de peste cinci ani. Cu privire la încălcările de lungă durată, se prevede o creștere a cuantumului amenzii cu până la 10 % pe an din cuantumul stabilit în funcție de gravitatea încălcării. Liniile directoare prevăd de asemenea o consolidare a majorărilor pentru încălcările de lungă durată, în vederea aplicării unor sancțiuni efective pentru restricțiile care au avut un impact dăunător asupra consumatorilor pentru o perioadă lungă și a creșterii stimulentului de a denunța încălcarea sau de a coopera cu Comisia.

10 În temeiul punctului 2 din liniile directoare, cuantumul de bază al amenzii poate fi majorat în cazul în care există circumstanțe agravante, precum, între altele, încălcările repetate de același tip din partea aceleiași întreprinderi sau a acelorași întreprinderi. Conform punctului 3 din liniile directoare menționate, acest cuantum de bază poate fi diminuat pentru a ține seama de anumite circumstanțe atenuante, precum rolul exclusiv pasiv sau imitativ al unei întreprinderi în comiterea încălcării, neaplicarea efectivă a acordurilor sau cooperarea efectivă a întreprinderii în cadrul procedurilor, în afara domeniului de aplicare al Comunicării Comisiei privind neaplicarea de amenzi sau reducerea cuantumului acestora în cauzele având ca obiect înțelegeri (JO 1996, C 207, p. 4, denumită în continuare „Comunicarea privind cooperarea”).

11 Liniile directoare au fost înlocuite, de la 1 septembrie 2006, prin Orientările privind calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 (JO 2006, C 210, p. 2, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 264).

12 Comunicarea privind cooperarea definește condițiile în care întreprinderile care cooperează cu Comisia în cursul unei investigații desfășurate de aceasta cu privire la o înțelegere pot fi scutite de amendă sau pot beneficia de o reducere a amenzii pe care ar fi trebuit să o plătească în lipsa unei astfel de cooperări. Conform secțiunii B din această comunicare, beneficiază de o reducere de cel puțin 75 % din cuantumul amenzii sau de o scutire totală de amendă în special întreprinderea care denunță Comisiei înțelegerea înainte ca aceasta să fi efectuat o investigație și cu condiția ca aceasta să nu dispună de informații suficiente pentru a dovedi existența înțelegerii denunțate sau întreprinderea care este prima care furnizează elemente decisive pentru a dovedi existența înțelegerii. În temeiul secțiunii D din comunicarea menționată, o întreprindere poate beneficia de o reducere de 10 % până la 50 % din cuantumul amenzii în special în cazul în care, înainte de comunicarea privind obiecțiunile, aceasta a furnizat Comisiei informații, documente sau alte elemente de probă care contribuie la stabilirea existenței încălcării săvârșite.

13 Comunicarea privind cooperarea a fost înlocuită de la 14 februarie 2002 prin Comunicarea Comisiei privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri (JO 2002, C 45, p. 3). Comisia a aplicat însă în prezenta cauză Comunicarea privind cooperarea, deoarece aceasta este comunicarea pe care întreprinderile au luat-o în considerare atunci când au cooperat cu ea.

Istoricul cauzei

14 Recurentele au participat, împreună cu alte întreprinderi producătoare de produse semifinite din cupru și din aliaje de cupru, și anume Wieland Werke AG, precum și Outokumpu Oyj și Outokumpu Copper Products Oy (denumite în continuare,

împreună, „grupul Outokumpu”), la o înțelegere privind prețurile și împărțirea piețelor în sectorul tuburilor industriale, mai exact în sectorul tuburi din cupru furnizate în coroană sau în bobine LWC.

15 În urma unor inspecții și investigații, la 16 decembrie 2003, Comisia a adoptat decizia în litigiu, al cărei rezumat este publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 28 aprilie 2004 (JO L 125, p. 50).

16 În măsura în care este relevant pentru prezentul recurs, punctele pertinente din hotărârea atacată în care Tribunalul a sintetizat partea referitoare la calculul amenzii din decizia în litigiu sunt următoarele:

„11 În ceea ce privește, în primul rând, stabilirea cuantumului de plecare al amenzii, Comisia a apreciat că încălcarea, constând în esență în stabilirea prețurilor și în repartizarea piețelor, era o încălcare foarte gravă prin chiar natura sa (considerentul (294) al deciziei [în litigiu]).

12 Pentru a determina gravitatea încălcării, Comisia a luat în considerare și faptul că acest cartel afectase întregul teritoriu al Spațiului Economic European (SEE) (considerentul (316) al deciziei [în litigiu]). Comisia a examinat și efectele reale ale încălcării și a constatat că înțelegerea «produsese, în general, efecte pe piață» (considerentul (314) al deciziei [în litigiu]).

[...]

14 În sfârșit, tot în cadrul determinării gravității încălcării, Comisia a luat în considerare faptul că piața tuburilor industriale din cupru constituia un sector important, a cărui valoare a fost estimată la 288 de milioane de euro la nivelul SEE [considerentul (318) al deciziei [în litigiu]).

15 Având în vedere toate aceste împrejurări, Comisia a concluzionat că încălcarea în cauză trebuia considerată foarte gravă (considerentul (320) al deciziei [în litigiu]).

[...]

19 În al patrulea rând, Comisia a calificat drept «lungă» durata încălcării, care s-a derulat între 3 mai 1988 și 22 martie 2001. Astfel, ținând cont de durata încălcării, Comisia a apreciat, așadar, că era adecvat să majoreze cuantumul de plecare al amenzilor aplicate întreprinderilor vizate cu 10 % pe fiecare an de participare la cartel. [...]

[...]

21 În al șaselea rând, în ceea ce privește circumstanțele atenuante, Comisia a subliniat că, fără cooperarea Outokumpu, nu ar fi putut stabili existența unui comportament ilicit decât pentru o perioadă de patru ani și, în consecință, a redus cuantumul de bază al amenzii acesteia cu 22,22 milioane de euro, astfel încât cuantumul de bază să corespundă amenzii care i-ar fi fost aplicată pentru o astfel de perioadă (considerentul (386) al deciziei [în litigiu]).

22 În al șaptelea și ultimul rând, Comisia a redus cuantumul amenzilor, în temeiul titlului D din Comunicarea privind cooperarea [...], cu 50 % pentru Outokumpu, cu 20 % pentru Wieland [Werke AG] și cu 30 % pentru grupul KME (considerentele (402), (408) și (423) ale deciziei [în litigiu])."

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

17 Recurentele au invocat cinci motive, toate acestea referindu-se la stabilirea cuantumului amenzii care le-a fost aplicată. Aceste motive s-au întemeiat pe luarea neadecvată în considerare a impactului real al înțelegerii la calcularea cuantumului de plecare al

amenzii, pe evaluarea greșită a dimensiunii sectorului afectat de încălcare, pe majorarea eronată a cuantumului de plecare al amenzii în funcție de durata încălcării, pe neluarea în considerare a anumitor circumstanțe atenuante și, respectiv, pe reducerea insuficientă a cuantumului amenzii în temeiul Comunicării privind cooperarea.

18 Tribunalul a respins fiecare dintre aceste motive și acțiunea în totalitate.

Concluziile părților

19 Prin recursul formulat, grupul KME solicită Curții:

— anularea hotărârii atacate,

— în măsura posibilului având în vedere faptele prezentate în fața Curții, anularea în parte a deciziei în litigiu și reducerea cuantumului amenzii care i-a fost aplicată,

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată aferente prezentei proceduri, precum și a celor aferente procedurii desfășurate în fața Tribunalului sau

— cu titlu subsidiar, anularea hotărârii atacate, inclusiv în ceea ce privește obligarea sa de către Tribunal la plata cheltuielilor de judecată, și trimiterea cauzei spre rejudecare acestuia.

20 Comisia solicită Curții:

— respingerea recursului și

— obligarea grupului KME la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

21 Grupul KME invocă cinci motive, întemeiate, respectiv, pe diverse erori de drept referitoare la impactul încălcării asupra pieței, la luarea în considerare a cifrei de afaceri, la durata încălcării, precum și la cooperarea recurentelor și, în sfârșit, pe încălcarea dreptului la o cale de atac judiciară efectivă.

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe diverse erori de drept referitoare la impactul încălcării asupra pieței

Argumentele părților

22 Recurentele arată că primul motiv vizează punctele 60-74 din hotărârea atacată. Aceste puncte sunt precedate de o sinteză a argumentelor părților și de poziția adoptată de Tribunal cu privire la admisibilitatea a două rapoarte economice noi, prezentate de recurente pentru a demonstra lipsa impactului real al încălcării asupra pieței, Tribunalul concluzionând, la punctul 59 din hotărârea atacată, în sensul admisibilității rapoartelor menționate.

23 Punctele 60-74 din hotărârea atacată sunt formulate după cum urmează:

„60 În ceea ce privește temeinicia prezentului motiv, trebuie subliniat că prin intermediul său reclamantele contestă atât evaluarea de către Comisie a gravității încălcării [...], cât și tratamentul diferențiat operat de aceasta pe baza cotelor de piață ale întreprinderilor vizate [...].

61 În ceea ce privește, mai întâi, tratamentul diferențiat al întreprinderilor în cauză, motivarea Comisiei din decizia [în litigiu] cu privire la acest aspect menționează în special o atenție pentru a ține cont «de ponderea specifică a fiecărei întreprinderi și, prin urmare, de efectul real al comportamentului său ilicit asupra concurenței» (considerentul (322) al deciziei [în litigiu]). Cu toate acestea, trebuie subliniat că, și în lipsa probelor referitoare la un efect concret al încălcării asupra pieței, Comisia este în drept să opereze un tratament diferențiat în funcție de cotele din piața relevantă deținute, precum cel efectuat în considerentele (326)-(329) ale deciziei [în litigiu].

62 Astfel, rezultă din jurisprudență că, întrucât cota de piață a fiecăreia dintre întreprinderile relevante pe piață a făcut obiectul unei practici restrictive, acest fapt constituie un element obiectiv care exprimă în mod corect răspunderea fiecăreia în ceea ce privește nocivitatea potențială a acestei practici pentru jocul normal al concurenței (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 29 aprilie 2004, Tokai Carbon și alții/Comisia, T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 și T-252/01, Rec., p. II-1181, punctul 197).

63 De asemenea, în ceea ce privește aprecierea gravității încălcării, trebuie subliniat și că, chiar dacă Comisia nu ar fi dovedit că înțelegerea a avut un impact real asupra pieței, acest fapt nu ar fi avut niciun efect în privința calificării încălcării drept «foarte gravă» și, prin urmare, în privința cuantumului amenzii.

64 Trebuie constatat în acest sens că din sistemul comunitar al sancțiunilor pentru încălcarea normelor de concurență, astfel cum a fost reglementat prin Regulamentul nr. 17 și interpretat în jurisprudență, rezultă că înțelegerile merită, din cauza însești naturii lor, cele mai severe amenzi. Eventualul lor impact real asupra pieței, în special problema măsurii în care limitarea concurenței a determinat majorarea prețului de piață comparativ cu cel care s-ar fi impus în ipoteza lipsei cartelului, nu este un criteriu determinant pentru stabilirea nivelului amenzilor (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 7 iunie 1983, Musique Diffusion française și alții/Comisia, 100/80-103/80, Rec., p. 1825, punctele 120 și 129, Hotărârea Curții din 17 iulie 1997, Ferriere Nord/Comisia, C-219/95 P, Rec., p. I-4411, punctul 33, Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, C-286/98 P, Rec., p. I-9925, punctele 68-77, și Hotărârea Curții din 25 ianuarie 2007, Dalmine/Comisia, C-407/04 P, Rep., p. I-829, punctele 129 și 130, Hotărârea Tokai Carbon și alții/Comisia, [citată anterior], punctul 225; a se vedea de asemenea Concluziile avocatului general M. Mischo prezentate în cauza Mo och Domsjö/Comisia, Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, C-283/98 P, Rec., p. I-9855, I-9858, punctele 95-101).

65 Trebuie adăugat că din liniile directoare rezultă că acordurile sau practicile concertate care urmăresc în special, precum în speță, stabilirea prețurilor și împărțirea clientelei pot fi calificate drept «foarte grave» pe baza însești naturii lor, fără a fi necesar ca astfel de comportamente să fie caracterizate de un anumit impact sau de o anumită întindere geografică. Această concluzie este susținută de faptul că, deși descrierea încălcărilor «grave» menționează în mod expres impactul asupra pieței și efectele asupra unor zone întinse din piața comună, în schimb, cea a încălcărilor «foarte grave» nu menționează nicio cerință cu privire la un impact real asupra pieței și nici cu privire la producerea unor efecte într-o zonă geografică determinată (Hotărârea Tribunalului din 25 octombrie 2005, Groupe Danone/Comisia, T-38/02, Rec., p. II-4407, punctul 150).

66 Cu titlu accesoriu, Tribunalul apreciază că un impact real al înțelegerii asupra pieței relevante a fost demonstrat de Comisie în mod corespunzător cerințelor legale.

67 În acest context, trebuie subliniat că premisa reclamantelor potrivit căreia Comisia ar fi obligată, în ipoteza în care ar invoca un impact real al înțelegerii, să demonstreze în mod științific, în vederea stabilirii cuantumului amenzii, un efect economic tangibil asupra pieței și o legătură de cauzalitate între impact și încălcare a fost respinsă de jurisprudență.

68 Astfel, Tribunalul s-a pronunțat în mai multe rânduri în sensul că impactul real al unei înțelegeri asupra pieței trebuie considerat a fi suficient demonstrat în cazul în care Comisia poate furniza indicii concrete și credibile privind faptul că este probabil, în măsură rezonabilă, ca înțelegerea să fi avut un impact asupra pieței (a se vedea în special Hotărârea Tribunalului [din 18 iulie 2005,] Scandinavian Airlines System/Comisia, [T-241/01, Rec., p. II-2917], punctul 122, Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Archer Daniels Midland/Comisia, T-59/02, Rec., p. II-3627, punctele 159-161, Hotărârea Tribunalului Jungbunzlauer/Comisia, T-43/02, Rec., p. II-3435, punctele 153-155, Hotărârea Tribunalului Archer Daniels Midland/Comisia, T-329/01, Rec., p. II-3255, punctele 176-178, Hotărârea Tribunalului Roquette Frères/Comisia, T-322/01, Rec., p. II-3137, punctele 73-75).

69 În această privință, trebuie remarcat că reclamantele nu au contestat materialitatea faptelor arătate la punctul 13 de mai sus, pe care s-a întemeiat Comisia pentru a constata existența unui impact real al înțelegerii asupra pieței, și anume faptul că prețurile au scăzut în perioada în care acordul coluziv a fost puțin respectat și au crescut semnificativ în alte perioade, punerea în aplicare a unui sistem de schimb de date cu privire la volumul vânzărilor și la nivelul prețurilor, importanța cotei de piață deținute de toți membrii înțelegerii și faptul că respectivele cote de piață ale participanților la înțelegere au rămas relativ stabile pe toată durata încălcării. Reclamantele au invocat doar că faptele amintite nu puteau demonstra că încălcarea în cauză a avut un impact real asupra pieței.

70 Or, din jurisprudență rezultă că este legitim să se deducă de către Comisie, pe baza indiciilor menționate la punctul precedent, că încălcarea a avut un impact real asupra pieței (a se vedea în acest sens Hotărârile [citate anterior Jungbunzlauer/Comisia, punctul 159, Roquette Frères/Comisia, punctul 78, Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Archer Daniels Midland/Comisia, T-59/02, punctul 165, Hotărârea Archer Daniels Midland/Comisia, T-329/01, punctul 181], Hotărârea Tribunalului din 14 decembrie 2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia, T-259/02-T-264/02 și T-271/02, Rec., p. II-5169, punctele 285-287).

71 În ceea ce privește argumentul reclamantelor potrivit căruia dosarul conține exemple de nerespectare a acordurilor coluzive, trebuie subliniat că faptul că acordurile nu au fost întotdeauna respectate de membrii înțelegerii nu este suficient pentru a exclude un impact asupra pieței (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului Groupe Danone/Comisia, [citată anterior], punctul 148).

72 Nici argumentele întemeiate de reclamante pe propriul comportament nu pot fi reținute. Astfel, comportamentul efectiv pe care o întreprindere pretinde că l-a adoptat este lipsit de relevanță pentru evaluarea impactului unei înțelegeri asupra pieței, urmând să fie luate în considerare numai efectele rezultate din încălcare în ansamblul său (Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2003, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, T-224/00, Rec., p. II-2597, punctul 167). De asemenea, nu se poate reproșa Comisiei că în considerentul (303) al deciziei [în litigiu] a constatat că raportul inițial nu permitea combaterea concluziilor sale privind efectele reale ale încălcării asupra pieței. Astfel, analiza econometrică ce figurează în acest raport prelucrează numai date cifrice referitoare la reclamante.

73 Prin urmare, având în vedere toate considerațiile care precedă, prezentul motiv trebuie respins ca neîntemeiat.

74 În plus, în cadrul competenței sale de fond și în lumina considerațiilor precedente, Tribunalul apreciază că nu este necesară repunerea în discuție a aprecierii cuantumului de plecare al amenzii stabilit de Comisie în funcție de gravitate."

24 Recurentele susțin că Tribunalul a motivat în mod ilogic și neadecvat hotărârea atacată și a săvârșit o eroare de drept atunci când a reținut că Comisia era autorizată, în vederea stabilirii cuantumului de plecare al amenzii în funcție de gravitatea încălcării, să țină seama de impactul înțelegerii asupra pieței relevante fără a fi obligată să demonstreze că acordurile aveau în mod real un asemenea impact și, în orice caz, atunci când a dedus acest impact pe baza unor simpli indicatori. În plus, atunci când a apreciat că, în mod corespunzător cerințelor legale, Comisia a demonstrat că acordurile au avut un impact asupra pieței, Tribunalul ar fi denaturat în mod vădit faptele și elementele de probă de natură economică pe care le-a prezentat grupul KME în fața sa.

25 Comisia arată mai întâi că primul motiv este inoperant. Astfel, recurentele nu ar fi dezvoltat argumente împotriva punctelor 60-65 din hotărârea atacată, în cuprinsul cărora Tribunalul a considerat că nu este necesar să se demonstreze un efect concret al încălcării asupra pieței nici în ceea ce privește tratamentul diferențiat aplicat întreprinderilor în cauză, nici în ceea ce privește gravitatea încălcării. Acestea nu ar ataca decât un raționament accesoriu al Tribunalului prin care acesta, la punctul 67 și următoarele din hotărârea atacată, consideră că impactul real al înțelegerii asupra pieței relevante a fost demonstrat de Comisie în mod corespunzător cerințelor legale.

26 Comisia arată că, în orice caz, primul motiv este inadmisibil, având în vedere că se referă la aprecierea situației de fapt și a elementelor de probă.

27 Aceasta susține în continuare că, în opinia sa, Tribunalul a examinat în mod corect elementele de probă.

28 În sfârșit, Comisia afirmă că Tribunalul a motivat corect hotărârea atacată, în special punctul 72 din acesta, în cuprinsul căruia Tribunalul a respins argumentele și probele invocate de recurente.

Aprecierea Curții

29 Recurentele nu contestă concluziile Tribunalului cu privire la calificarea încălcării ca „încălcare foarte gravă" în sensul liniilor directoare și nici diferențierea efectuată între întreprinderi în funcție de cotele din piața relevantă deținute, pentru a ține cont de ponderea specifică a fiecărei întreprinderi și, prin urmare, de efectul real al comportamentului său ilicit asupra concurenței. Acestea contestă numai concluziile Tribunalului privind impactul real al înțelegerii ca element luat în considerare în vederea stabilirii cuantumului de bază al amenzii.

30 Potrivit punctului 1 secțiunea A din liniile directoare, la evaluarea criteriului gravității încălcării trebuie să se țină seama de impactul său real asupra pieței numai atunci când acesta poate fi măsurat.

31 Determinarea impactului real al unei înțelegeri asupra pieței presupune, astfel, compararea situației pieței rezultate din înțelegere cu situația care ar fi rezultat în contextul liberei concurențe. O asemenea comparație presupune cu necesitate recurgerea la anumite ipoteze, având în vedere multitudinea variabilelor care pot avea un impact asupra pieței.

32 În considerentul (300) al deciziei în litigiu, Comisia a subliniat imposibilitatea de a determina modul în care prețurile ar fi evoluat în lipsa unei înțelegeri în perioada mai lungă de doisprezece ani, cât a durat încălcarea. După ce a respins argumentele invocate de recurente, aceasta a prezentat indicii care i-au permis să concluzioneze, în considerentul (314) al acestei decizii, că sistemul anticoncurențial a produs, în mod

global, efecte asupra pieței, chiar dacă era imposibil ca acestea să fie cuantificate în mod precis.

33 Astfel, reiese din decizia în litigiu că, în speță, Comisia a considerat că nu era posibil să țină seama, în scopul calculării amenzii, de acest element facultativ care este impactul real al încălcării asupra pieței, având în vedere că nu putea fi măsurat. Această concluzie nu a fost readusă în discuție în hotărârea atacată.

34 Tribunalul a amintit, la punctele 68 și 70 din hotărârea atacată, jurisprudența referitoare la cerințele de probă în ceea ce privește impactul real al unei înțelegeri asupra pieței. Pe de altă parte, acesta a verificat, la punctele 69 și 71-73 din această hotărâre, dacă impactul real al înțelegerii asupra pieței relevante a fost demonstrat de Comisie în mod corespunzător cerințelor legale. Totuși, Tribunalul a procedat la acest control cu titlu suplimentar, astfel cum se arată la punctul 66 din hotărârea menționată, și după ce a amintit în mod corect, la punctul 64 din acesta, că impactul real al înțelegerilor asupra pieței nu este un criteriu decisiv pentru stabilirea nivelului amenzilor. În consecință, motivul formulat de recurente împotriva acestei părți a raționamentului Tribunalului este inoperant.

35 În orice caz, raționamentul Tribunalului referitor la motivarea deciziei în litigiu răspunde argumentului recurentelor, sintetizat în ultima teză a punctului 38 din hotărârea atacată, potrivit căreia raționamentul și concluzia cuprinse în decizia în litigiu, referitoare la impactul real al înțelegerii asupra pieței, ar fi eronate, necoroborate și contradictorii. Tribunalul a constatat prezența unor elemente care permit stabilirea existenței unui asemenea impact, dar nu a readus în discuție imposibilitatea de a-l măsura cu precizie.

36 Prin urmare, fără a se contrazice, Tribunalul, pe de o parte, a amintit principiul potrivit căruia impactul real al încălcării asupra pieței nu este un criteriu decisiv pentru stabilirea cuantumului amenzilor și, pe de altă parte, a verificat motivarea deciziei în litigiu referitoare la existența unui asemenea impact.

37 Prin urmare, astfel cum reiese din modul de redactare a primului motiv, recurentele deduc în mod greșit din controlul efectuat de Tribunal consecința că impactul real al încălcării asupra pieței trebuia să fie luat în considerare în scopul calculării cuantumului de plecare al amenzii care le-a fost aplicată. Acest argument se întemeiază pe o premisă eronată.

38 Referitor la critica privind denaturarea de către Tribunal a probelor economice pe care recurentele le-au prezentat în fața sa, nu se pretinde că Tribunalul ar fi dat rapoartelor economice o interpretare vădit contrară modului lor de redactare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 februarie 2011, Activision Blizzard Germany/Comisia, C-260/09 P, Rep., p. I-419, punctul 57), ci mai curând că Tribunalul ar fi săvârșit o eroare de apreciere în ceea ce privește conținutul acestor rapoarte. În orice caz, recurentele nu arată cu exactitate părțile acestor rapoarte al căror sens clar și precis ar fi fost ignorat de Tribunal. În consecință, acest argument este inadmisibil.

39 Rezultă din aceste elemente că primul motiv trebuie să fie respins.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe diverse erori de drept referitoare la luarea în considerare a cifrei de afaceri

Argumentele părților

40 Cel de al doilea motiv privește punctele 85-94 din hotărârea atacată. Acesta vizează în esență punctele 90-94 din aceasta, care au următorul cuprins:

„90 În această privință, reclamantele pretind, pe de o parte, că prețul cuprului excedează controlului fabricanților de tuburi industriale, din moment ce acesta este

stabilit potrivit [London Metal Exchange], și, pe de altă parte, că prețul la care este achiziționat metalul este decis de înșiși cumpărătorii de tuburi industriale. Reclamantele subliniază de asemenea că fluctuațiile prețului metalului nu au niciun efect asupra profitului lor.

91 Cu toate acestea, se impune constatarea faptului că niciun motiv legal nu impune ca cifra de afaceri aferentă unei piețe relevante să fie calculată prin excluderea anumitor costuri de producție. Astfel cum a subliniat în mod întemeiat Comisia, în toate sectoarele industriale există costuri inerente produsului final pe care fabricantul nu le poate controla, dar care constituie totuși un element esențial în ansamblul activităților sale și care, prin urmare, nu poate fi exclus din cifra sa de afaceri la momentul stabilirii cuantumului de plecare al amenzii (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2000, Cimenteries CBR și alții/Comisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 și T-104/95, Rec., p. II-491, punctele 5030 și 5031). Faptul că prețul cuprului constituie o parte importantă din prețul final al tuburilor industriale sau că riscul fluctuațiilor prețului cuprului este mult mai ridicat decât pentru alte materii prime nu infirmă această concluzie.

92 În sfârșit, în ceea ce privește diversele obiecții ale reclamantelor prin care urmăresc să afirme că, în loc să recurgă la criteriul cifrei de afaceri aferente pieței relevante, ar fi mai oportun, având în vedere scopul descurajator al amenzilor și principiul egalității de tratament, să se determine cuantumul acestora în funcție de rentabilitatea sectorului afectat sau de valoarea adăugată în raport cu acesta, trebuie constatat că sunt lipsite de relevanță. În această privință, se impune constatarea, mai întâi, a faptului că, întrucât gravitatea încălcării este determinată prin referire la numeroși factori, pentru care Comisia dispune de o marjă de apreciere (Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2007, BASF/Comisia, T-101/05 și T-111/05, Rep., p. II-4949, punctul 65), fără să fi fost stabilită o listă imperativă sau exhaustivă de criterii care trebuie să fie luate în considerare în mod obligatoriu (Hotărârea Dalmine/Comisia, [citată anterior], punctul 129), revine Comisiei, iar nu instanței comunitare, obligația să stabilească, în cadrul marjei sale de apreciere și în funcție de limitele care decurg din principiul egalității de tratament și

din Regulamentul nr. 17, factorii și datele cifrice pe care le va lua în considerare în vederea aplicării unei politici care să asigure respectarea interdicțiilor prevăzute la articolul 81 CE.

93 În continuare, este incontestabil că cifra de afaceri a unei întreprinderi sau a unei piețe, ca factor de evaluare a gravității încălcării, este în mod inevitabil vagă și imperfectă. Aceasta nu distinge între sectoarele cu valoare adăugată ridicată și cele cu valoare adăugată scăzută și nici între întreprinderile profitabile și cele mai puțin profitabile. Cu toate acestea, în pofida naturii sale aproximative, cifra de afaceri este considerată în acest moment, atât de legiuitorul comunitar, cât și de Comisie și de Curte, ca un criteriu adecvat, în dreptul concurenței, de apreciere a dimensiunii și a puterii economice ale întreprinderilor în cauză [a se vedea printre altele Hotărârea Musique Diffusion française și alții/Comisia, [citată anterior], punctul 121, articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, considerentul (10) și articolele 14 și 15 din Regulamentul (CE) nr. 139/2004 al Consiliului din 20 ianuarie 2004 privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (JO L 24, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 201)].

94 Prin urmare, ținând cont de toate considerațiile precedente, trebuie să se concluzioneze că în mod corect Comisia a luat în considerare prețul cuprului în vederea determinării dimensiunii pieței relevante."

41 Potrivit recurentelor, Tribunalul a încălcat dreptul comunitar și a motivat în mod neadecvat hotărârea atacată prin faptul că a admis referirea făcută de Comisie, pentru a aprecia dimensiunea pieței afectate de încălcare în vederea stabilirii elementului de gravitate al amenzii, la o valoare de piață care includea în mod greșit veniturile din vânzările realizate pe o piață situată în amonte, distinctă de piața „cartelului", în pofida faptului că membrii respectivului cartel nu erau integrați vertical în cadrul respectivei piețe în amonte.

42 Recurentele arată că industria transformării cuprului are caracteristici specifice. Între altele, clientul este cel care stabilește momentul achiziționării metalului la London Metal Exchange și, prin urmare, prețul acestuia. Chiar dacă prețul respectiv facturat clientului de producătorul de tuburi include marja de transformare, luarea sa în considerare pentru a calcula cifra de afaceri a întreprinderii ar însemna să nu se țină seama de realitatea economică a pieței, care se caracterizează în special prin faptul că materia primă reprezintă o parte importantă din costul produsului și prin variațiile foarte importante ale prețului respectivei materii prime. Aceste fapte ar fi fost stabilite de Tribunal.

43 În opinia recurentelor, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că nu a apreciat că Comisia trebuia să ia în considerare jurisprudența Tribunalului și propria practică decizională potrivit cărora, atunci când calculează cuantumul de plecare al amenzii și/sau atunci când aplică plafonul de 10% din cifra de afaceri, Comisia este obligată să ia în considerare caracteristicile pieței relevante.

44 Pe de altă parte, recurentele susțin că, întrucât nu a făcut distincție între ele și alte întreprinderi a căror cifră de afaceri nu este influențată în aceeași măsură de prețul materiei prime, Tribunalul a încălcat principiul nediscriminării, care impune ca situații diferite să fie tratate în mod diferit.

45 În sfârșit, recurentele contestă jurisprudența pe care s-a bazat Tribunalul, întemeiată pe marja de apreciere a Comisiei. Acestea consideră că Tribunalul nu a verificat dacă criteriile utilizate de Comisie pentru a stabili gravitatea cartelului erau pertinente și adecvate.

46 Comisia susține că, în măsura în care recurentele solicită Curții să realizeze o apreciere diferită de cea a Tribunalului cu privire la caracterul unic sau nu al sectorului tuburilor industriale, motivul este inadmisibil. Pe de altă parte, aceasta contestă faptele, astfel cum au fost descrise de grupul KME, și anume faptul că producătorii de

tuburi ar acționa frecvent în calitate de agenți ai clientului la achiziționarea cuprului, și contestă că Tribunalul s-ar fi pronunțat cu privire la acest aspect.

47 În orice caz, Tribunalul ar fi precizat în mod întemeiat, la punctul 91 din hotărârea atacată, că în toate sectoarele industriale există costuri inerente produsului final pe care fabricantul nu le poate controla, dar care constituie totuși un element esențial în ansamblul activităților sale și care, prin urmare, nu poate fi exclus din cifra sa de afaceri la momentul stabilirii cuantumului de plecare al amenzii.

48 De asemenea, Tribunalul ar fi apreciat în mod întemeiat la punctul 93 din hotărârea atacată că, în pofida naturii sale aproximative, cifra de afaceri este considerată în acest moment, atât de legiuitorul comunitar, cât și de Comisie și de Curte, ca un criteriu adecvat, în dreptul concurenței, de apreciere a dimensiunii și a puterii economice ale întreprinderilor în cauză.

Aprecierea Curții

49 Rezultă dintr-o jurisprudență constantă că, pentru a aprecia gravitatea unei încălcări, trebuie să se țină seama de un număr mare de elemente, al căror caracter și a căror importanță variază în funcție de tipul de încălcare în discuție și de circumstanțele specifice ale încălcării vizate. Printre aceste elemente pot să figureze, după caz, volumul și valoarea mărfurilor care fac obiectul încălcării, precum și dimensiunea și puterea economică a întreprinderii și, în consecință, influența pe care aceasta a putut să o exercite pe piață (a se vedea în acest sens Hotărârea Musique Diffusion française și alții/Comisia, citată anterior, punctul 120).

50 Deși a concluzionat că, în vederea determinării cuantumului amenzii, este permis să se țină seama atât de cifra de afaceri globală a întreprinderii, care reprezintă o indicație privind dimensiunea și puterea sa economică, cât și de partea acestei cifre care provine din vânzarea mărfurilor care fac obiectul încălcării și care este, așadar, de natură să dea o indicație privind amploarea acesteia, totuși Curtea a recunoscut că cifra de afaceri globală a unei întreprinderi nu constituie decât o indicație aproximativă și imperfectă privind dimensiunea acesteia din urmă (Hotărârea Musique Diffusion française și alții/Comisia, citată anterior, punctul 121, Hotărârea din 17 decembrie 1998, Baustahlgewebe/Comisia, C-185/95 P, Rec., p. I-8417, punctul 139, Hotărârea din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctul 243, Hotărârea din 18 mai 2006, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, C-397/03 P, Rec., p. I-4429, punctul 100, și Hotărârea din 19 martie 2009, Archer Daniels Midland/Comisia, C-510/06 P, Rep., p. I-1843, punctul 74).

51 Pe de altă parte, Curtea a subliniat în mai multe rânduri că nu trebuie atribuită nici uneia, nici celeilalte dintre aceste cifre de afaceri o importanță disproporționată față de alte elemente de apreciere a gravității încălcării (Hotărârile citate anterior Musique Diffusion française și alții/Comisia punctul 121, și Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 243, Hotărârea din 18 mai 2006, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, punctul 100, precum și Hotărârea din 19 martie 2009, Archer Daniels Midland/Comisia, punctul 74).

52 În concluzie, Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept atunci când a amintit, la punctul 93 din hotărârea atacată, că cifra de afaceri, deși vagă și imperfectă, rămâne un criteriu adecvat pentru aprecierea dimensiunii și a puterii economice ale întreprinderilor în cauză.

53 Pe de altă parte, Tribunalul a hotărât de asemenea fără a săvârși o eroare de drept, la punctul 91 din hotărârea atacată, că niciun motiv întemeiat nu impune ca cifra de afaceri aferentă unei piețe relevante să fie calculată prin excluderea anumitor costuri de producție. Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 141 din concluzii, luarea în considerare a cifrei de afaceri brute în anumite cazuri, iar în alte cazuri nu, ar impune determinarea unui prag, sub forma unui raport între cifra de afaceri netă și cifra de

afaceri brută, care ar fi dificil de aplicat și ar conduce la controverse interminabile și de nerezolvat, inclusiv la acuzații privind discriminarea.

54 În sfârșit, Tribunalul a motivat hotărârea atacată în mod adecvat și a exercitat controlul care îi revine. Astfel, având în vedere că recurentele au contestat utilizarea cifrei de afaceri în vederea aprecierii dimensiunii pieței relevante, Tribunalul a respins, la punctul 88 din hotărârea atacată, susținerea Comisiei potrivit căreia cuantumul de plecare al amenzii aplicate recurentelor nu ar fi fost neapărat mai mic de 35 de milioane de euro dacă prețul cuprului ar fi fost dedus din cifra de afaceri aferentă pieței. Acesta a analizat în continuare la punctele 90 și 91 din hotărârea atacată dacă, la aprecierea dimensiunii pieței, Comisia a ținut seama în mod greșit de prețul cuprului.

55 Din aceste considerații rezultă că Tribunalul a realizat controlul care îi revenea, a răspuns la motivul invocat de recurente și nu a săvârșit nicio eroare de drept atunci când a concluzionat, la punctul 94 din hotărârea atacată, că în mod întemeiat Comisia a luat în considerare prețul cuprului pentru a stabili dimensiunea pieței relevante.

56 În ceea ce privește critica potrivit căreia Tribunalul nu ar fi verificat dacă criteriile utilizate de Comisie pentru a stabili gravitatea cartelului erau pertinente și adecvate, trebuie amintit că, în cadrul unei acțiuni îndreptate împotriva unei decizii în materie de concurență, revine reclamantului sarcina de a formula motive în această privință, iar Tribunalul nu are obligația de a controla din oficiu ponderarea elementelor luate în considerare de Comisie în vederea stabilirii cuantumului amenzii.

57 În consecință, al doilea motiv nu este fondat.

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe diverse erori de drept referitoare la luarea în considerare a duratei încălcării

Argumentele părților

58 Recurentele arată că cel de al treilea motiv vizează punctele 100-105 din hotărârea atacată. Acestea susțin că Tribunalul a încălcat dreptul comunitar și a motivat în mod neclar, ilogic și neadecvat această hotărâre prin faptul că a confirmat partea din decizia în litigiu în care Comisia a aplicat în mod greșit liniile directoare și a încălcat principiile proporționalității și egalității de tratament prin aplicarea procentajului maxim de majorare a cuantumului de plecare al amenzii în funcție de durata încălcării.

59 Potrivit recurentelor, reiese de la punctul 1 secțiunea B din liniile directoare că finalitatea majorării amenzii în funcție de durata încălcării este aceea de a „aplic[a] […] sancțiuni efective pentru restricțiile care au avut un impact dăunător asupra consumatorilor pe o perioadă lungă de timp". Legătura care trebuie să existe între durata încălcării și impactul dăunător al acesteia ar reieși de asemenea din jurisprudență. Or, Tribunalul nu ar fi verificat dacă, la aprecierea gravității încălcării, Comisia a acordat într-adevăr o importanță adecvată faptului că înțelegerea a variat în intensitate și în eficacitate de a lungul timpului. Prin urmare, Tribunalul ar fi apreciat în mod greșit, la punctul 104 din hotărârea atacată, că majorarea cu 125 % a cuantumului de plecare al amenzii nu este vădit disproporționată.

60 Potrivit Comisiei, Curtea nu are competența de a înlocui aprecierea Tribunalului cu propria apreciere cu privire la cuantumul amenzii. Motivul ar fi, așadar, inadmisibil.

61 În orice caz, Tribunalul ar fi furnizat o motivare clară și logică a aprecierii sale, care răspunde tuturor argumentelor de drept invocate de grupul KME.

Aprecierea Curții

62 Prin intermediul celui de al treilea motiv, recurentele contestă atât principiul majorării amenzii pentru a ține seama de durata încălcării, cât și rezultatul aplicării acestui principiu în ceea ce le privește, și anume majorarea cuantumului de plecare al amenzii, stabilit la 35 de milioane de euro, cu 125 % pentru a ține seama de o durată a încălcării de 12 ani și 10 luni, pentru fiecare an de participare aplicându-se o majorare de 10 %. Cuantumul de bază ar fi ajuns, astfel, la 56,88 milioane de euro.

63 Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 162 din concluzii, critica referitoare la rezultat este întemeiată pe premisa greșită că rata majorării ar fi fost de 125 %, în timp ce acesta a fost în realitate de numai 62,51 % (56,88/35 = 1,6251).

64 În ceea ce privește principiul majorării amenzii pentru a ține seama de durata încălcării, nu este necesar să se stabilească material o relație directă între această durată și un prejudiciu sporit cauzat obiectivelor comunitare urmărite de normele de concurență.

65 Astfel, în vederea aplicării articolului 81 alineatul (1) CE, luarea în considerare a efectelor concrete ale unui acord este superfluă în cazul în care rezultă că acesta are ca obiect restrângerea, împiedicarea sau denaturarea concurenței (a se vedea în acest

sens Hotărârea din 13 iulie 1966, Consten și Grundig/Comisia, 56/64 și 58/64, Rec., p. 429). Acesta este în special cazul, precum în speță, al acordurilor care cuprind restricții evidente privind concurența, cum ar fi stabilirea prețurilor și împărțirea pieței. Dacă o înțelegere determină situația pieței în momentul în care este instituită, durata sa lungă poate face ca structurile pieței să devină rigide, diminuând stimularea participanților la înțelegere pentru inovație și dezvoltare. Întoarcerea la situația de liberă concurență va fi cu atât mai dificilă și îndelungată, cu cât durata înțelegerii va fi fost ea însăși lungă.

66 Chiar dacă intensitatea și eficacitatea cartelului variază în timp, totuși cartelul menționat continuă să existe și, în consecință, să determine rigidizarea din ce în ce mai semnificativă a structurilor pieței.

67 În ipoteza lipsei totale a punerii în aplicare a unui acord, trebuie amintit că punctul 3 din liniile directoare prevede că neaplicarea efectivă a acordurilor sau a practicilor ilicite poate constitui o circumstanță atenuantă care să conducă la o diminuare a cuantumului de bază al amenzii. Nu reiese însă că situația ar fi fost aceasta în speță, întrucât recurentele nu au contestat punerea în aplicare a înțelegerii în ceea ce le privește, ci numai neluarea în considerare a intensității variabile a acestei puneri în aplicare și a impactului real și obiectiv al înțelegerii asupra consumatorilor.

68 Pe de altă parte, cuantificarea unui prejudiciu real cauzat consumatorului poate fi dificilă, având în vedere multitudinea de variabile care intervin în special în formarea prețurilor unui produs manufacturat.

69 În orice caz, durata încălcării este menționată de legiuitor ca un element care trebuie luat în considerare ca atare în vederea stabilirii cuantumului amenzilor.

70 Având în vedere aceste elemente, la punctul 105 din hotărârea atacată, Tribunalul a respins în mod corect ca nefondat motivul referitor la majorarea cuantumului amenzii în funcție de durata înțelegerii.

71 Din ansamblul acestor elemente rezultă că cel de al treilea motiv nu este fondat.

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe diverse erori de drept referitoare la luarea în considerare a cooperării recurentelor

Argumentele părților

72 Recurentele arată că cel de al patrulea motiv se referă la punctele 123 și 134 din hotărârea atacată. Acestea susțin că Tribunalul a încălcat dreptul comunitar prin faptul că a confirmat acea parte a deciziei în litigiu în care Comisia a refuzat să le acorde beneficiul unei reduceri a amenzii având în vedere cooperarea lor în afara domeniului de aplicare al Comunicării privind cooperarea, cu încălcarea punctului 3 a șasea liniuță din liniile directoare, precum și a principiilor echității și egalității de tratament.

73 În opinia recurentelor, numai ele ar fi trebuit să beneficieze de o reducere a amenzii, pentru motivul că au adus o probă privind durata încălcării, spre deosebire de grupul Outokumpu, care nu a furnizat decât o informație referitoare la durata totală a cartelului.

74 Comisia susține că, în măsura în care grupul KME solicită Curții să înlocuiască aprecierea Tribunalului cu aprecierea sa, motivul este inadmisibil.

75 În plus, motivul ar fi nefondat. Comisia arată că Tribunalul a furnizat o motivare clară și logică a aprecierii sale privind cazurile în care poate fi acordată o imunitate parțială, ca răspuns pentru toate argumentele de drept invocate de grupul KME.

76 În ceea ce privește acordarea reducerii amenzii grupului Outokumpu, Comisia arată că informația comunicată de acesta i-a permis să investigheze și să caute elemente de probă. Prin faptul că au adus probe, cu mai mult de șaisprezece luni după cele aduse de grupul Outokumpu, recurentele nu ar fi făcut decât să îi faciliteze sarcina. Spre deosebire de ceea ce sugerează recurentele în recursul formulat, acestea nu ar fi putut să beneficieze nici de o imunitate parțială în conformitate cu Comunicarea Comisiei privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri, întrucât o asemenea imunitate vizează probele privind „fapte de care Comisia nu avea cunoștință anterior", acesta nefiind cazul în ceea ce privește durata totală a cartelului.

77 În sfârșit, Comisia subliniază că aplicarea unei imunități parțiale în ipoteza invocată de recurente ar fi contrară dispozițiilor titlului D al Comunicării privind cooperarea, care prevede deja o reducere a amenzii în cazul în care întreprinderea furnizează Comisiei informații, documente sau alte elemente de probă care contribuie la stabilirea existenței încălcării săvârșite.

Aprecierea Curții

78 Trebuie amintit că, potrivit Comunicării privind cooperarea, beneficiază de o scutire de amendă sau de o reducere foarte importantă a cuantumului acesteia numai întreprinderea care este prima care furnizează elemente decisive pentru a dovedi existența înțelegerii.

79 La punctele 144 și 145 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat circumstanțele cooperării recurentelor și a grupului Outokumpu. Este vorba însă despre observații și aprecieri de fapt pe care Curtea nu are competența de a le controla în cadrul unui recurs.

80 Pe de altă parte, având în vedere constatarea potrivit căreia cooperarea recurentelor era ulterioară celei a grupului Outokumpu, Tribunalul a concluzionat în mod întemeiat, la punctul 147 din hotărârea atacată, că recurentele nu se aflau într-o situație comparabilă cu cea a grupului Outokumpu și că, pe cale de consecință, nu au fost discriminate.

81 În sfârșit, recurentele nu arată în ce mod Tribunalul ar fi săvârșit o eroare de drept în raționamentul dezvoltat la punctele 130 și 131 din hotărârea atacată și în special nu explică în ce mod prezentarea unor elemente de probă privind fapte cunoscute deja de Comisie ar justifica în mai mare măsură reducerea amenzii în temeiul unor circumstanțe atenuante decât prezentarea anterioară a unei informații noi pentru Comisie. În consecință, acest argument este inadmisibil, deoarece este prea puțin clar.

82 Din toate aceste elemente rezultă că cel de al patrulea motiv este în parte inadmisibil și în parte nefondat.

Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe încălcarea dreptului la o cale de atac judiciară efectivă

Argumentele părților

83 Recurentele susțin că Tribunalul a încălcat dreptul comunitar și dreptul fundamental al acestora la o cale de atac judiciară efectivă și completă, întrucât nu a efectuat o examinare completă și aprofundată a argumentelor lor și a arătat o deferență excesivă și nerezonabilă față de puterea de apreciere a Comisiei.

84 Recurentele afirmă că doctrina privind „puterea de apreciere" și „deferența judiciară" nu ar trebui să își mai găsească aplicarea la ora actuală, având în vedere că dreptul Uniunii este caracterizat în prezent prin cuantumul enorm al amenzilor aplicate de Comisie, evoluție care este frecvent desemnată drept „penalizarea" *de facto* a dreptului Uniunii în materie de concurență.

85 Pe de altă parte, aplicabilitatea directă a excepției prevăzute la articolul 81 alineatul (3) CE, introdusă prin Regulamentul nr. 1/2003 pentru a înlocui regimul de autorizare precedent, exclude, prin definiție, orice putere de apreciere a Comisiei în aplicarea normelor de concurență și nu impune, așadar, decât un grad foarte redus de deferență judiciară din partea instanțelor care controlează aplicarea acestora de către Comisie în cazuri concrete.

86 Recurentele arată de asemenea că puterea de apreciere a Comisiei nu ar trebui justificată prin pretinsa competență superioară a acesteia în evaluarea situațiilor de fapt complexe sau a chestiunilor economice. Acestea arată, în această privință, că atât Curtea, cât și Tribunalul au exercitat cu succes un control deosebit de aprofundat în cazuri complexe.

87 De asemenea, având în vedere competența de fond conferită Tribunalului prin articolul 229 CE și prin articolul 31 din Regulamentul nr. 1/2003, acesta nu ar trebui să recunoască nicio putere de apreciere Comisiei, nu numai în ceea ce privește caracterul adecvat și proporțional al cuantumului unei amenzi, ci și în ceea ce privește metoda de calcul adoptată de Comisie. Potrivit recurentelor, Tribunalul trebuie să examineze modul în care, în fiecare caz concret, Comisia a apreciat gravitatea și durata unui comportament ilicit și, prin urmare, poate înlocui aprecierea Comisiei cu propria apreciere anulând, reducând sau majorând amenda.

88 Recurentele amintesc de asemenea că, potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, punerea în aplicare a dreptului administrativ prin intermediul deciziilor administrative și al amenzilor nu încalcă în sine articolul 6 alineatul (1) din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO"). Această punere în aplicare ar trebui să fie guvernată însă de garanții procedurale suficient de puternice și să fie supusă unui regim de control jurisdicțional efectiv, care să includă o competență de fond în ceea ce privește controlul deciziilor administrative. Dreptul la o „cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești" ar fi fost de asemenea inserat la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta").

89 Comisia arată mai întâi că cel de al cincilea motiv este prea general și neclar pentru a fi examinat de Curte. Aceasta arată în continuare că grupul KME nu contestă structura fundamentală a controlului jurisdicțional al deciziilor Comisiei și nu furnizează niciun element care să explice în ce mod referirile pe care le face Tribunal la marja de apreciere a Comisiei ar dovedi că acesta nu a realizat un control adecvat al legalității deciziei în litigiu în lumina celui de al doilea și a celui de al patrulea motiv invocate de grupul KME în fața Tribunalului.

90 În sfârșit, în opinia Comisiei, grupul KME se limitează să facă aluzie la „acuzații penale" și la articolul 6 alineatul (1) din CEDO, dar nu examinează consecințele care trebuie deduse din acestea.

Aprecierea Curții

91 Prin intermediul celui de al cincilea motiv, recurentele contestă atât modul în care Tribunalul a declarat că trebuie să țină seama de marja largă de apreciere a Comisiei, cât și modul în care acesta și-a exercitat efectiv controlul asupra deciziei în litigiu. Recurentele invocă în această privință atât articolul 6 din CEDO, cât și carta, fără să stabilească însă cu precizie dacă, în această privință, contestă principiile controlului jurisdicțional sau modul în care Tribunalul a exercitat acest control în speță.

92 Principiul protecției jurisdicționale efective reprezintă un principiu general al dreptului Uniunii care este exprimat în prezent la articolul 47 din cartă (a se vedea Hotărârea din 22 decembrie 2010, DEB, C-279/09, Rep., p. I-13849, punctele 30 și 31, Ordonanța din 1 martie 2011, Chartry, C-457/09, Rep., p. I-819, punctul 25, precum și Hotărârea din 28 iulie 2011, Samba Diouf, C-69/10, Rep., p. I-7151, punctul 49).

93 Controlul jurisdicțional al deciziilor adoptate de instituții a fost organizat prin tratatele fondatoare. Pe lângă controlul legalității, prevăzut în prezent la articolul 263 TFUE, s-a avut în vedere un control de fond în ceea ce privește sancțiunile prevăzute de regulamente.

94 În ceea ce privește controlul legalității, Curtea a decis că, deși, în domeniile în care sunt necesare aprecieri economice complexe, Comisia dispune de o marjă de apreciere în materie economică, aceasta nu înseamnă că instanța Uniunii trebuie să se abțină de la a controla interpretarea dată de Comisie datelor de natură economică. Astfel, instanța Uniunii trebuie nu numai să verifice, între altele, exactitatea materială a elementelor de probă invocate, fiabilitatea și coerența acestora, ci și să controleze dacă aceste elemente constituie ansamblul datelor pertinente care trebuie luate în considerare pentru aprecierea unei situații complexe și dacă sunt de natură să susțină concluziile deduse (a se vedea Hotărârea din 15 februarie 2005, Comisia/Tetra Laval,

C-12/03 P, Rec., p. I-987, punctul 39, precum și Hotărârea din 22 noiembrie 2007, Spania/Lenzing, C-525/04 P, Rep., p. I-9947, punctele 56 și 57).

95 În ceea ce privește sancționarea încălcărilor dreptului concurenței, articolul 15 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 17 prevede că, la stabilirea valorii amenzii, se iau în considerare atât gravitatea, cât și durata încălcării.

96 Curtea a decis că, în vederea stabilirii cuantumului amenzilor, trebuie să se țină seama de durata încălcărilor și de toate elementele de natură să intre în aprecierea gravității acestora, cum ar fi comportamentul fiecărei întreprinderi, rolul avut de fiecare dintre ele în instituirea practicilor concertate, profitul pe care l-au putut obține din aceste practici, dimensiunea lor și valoarea mărfurilor în cauză, precum și riscul pe care încălcările de acest tip îl reprezintă pentru Comunitatea Europeană (Hotărârea Musique Diffusion française și alții/Comisia, citată anterior, punctul 129, Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctul 242, precum și Hotărârea din 3 septembrie 2009, Prym și Prym Consumer/Comisia, C-534/07 P, Rep., p. I-7415, punctul 96).

97 Curtea a arătat de asemenea că trebuie să se țină seama de elemente obiective, precum conținutul și durata comportamentelor anticoncurențiale, numărul și intensitatea acestora, întinderea pieței afectate și atingerea adusă ordinii publice economice. Analiza trebuie să ia în considerare și importanța relativă și cota de piață a întreprinderilor responsabile, precum și eventualele încălcări repetate (Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctul 91).

98 Numărul important de elemente impune Comisiei o examinare aprofundată a circumstanțelor încălcării.

99 Din rațiuni de transparență, Comisia a adoptat liniile directoare, în care precizează în ce mod va lua în considerare anumite circumstanțe ale încălcării și consecințele care vor putea fi deduse din acestea în ceea ce privește cuantumul amenzii.

100 Liniile directoare, cu privire la care Curtea a hotărât că prevăd o regulă de conduită care indică practica ce trebuie urmată și de la care administrația nu se poate îndepărta, într-un caz particular, fără a indica motive care să fie compatibile cu principiul egalității de tratament (Hotărârea din 18 mai 2006, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, citată anterior, punctul 91), se limitează să descrie metoda de examinare a încălcării urmată de Comisie și criteriile pe care aceasta se obligă să le ia în considerare în vederea stabilirii cuantumului amenzii.

101 Este necesar să se amintească obligația de motivare a actelor comunitare. În speță, această obligație are o importanță cu totul deosebită. Revine Comisiei sarcina de a-și motiva decizia și în special de a explica ponderarea și evaluarea pe care le-a realizat cu privire la elementele luate în considerare (a se vedea în acest sens Hotărârea Prym și Prym Consumer/Comisia, citată anterior, punctul 87). Existența unei motivări trebuie să fie verificată de instanță din oficiu.

102 Pe de altă parte, revine instanței Uniunii sarcina de a efectua controlul legalității care îi revine pe baza elementelor prezentate de reclamant în susținerea motivelor invocate. În cadrul acestui control, instanța nu se poate întemeia pe puterea de apreciere de care dispune Comisia, nici în ceea ce privește alegerea elementelor luate în considerare în aplicarea criteriilor prevăzute în liniile directoare, nici în ceea ce privește aprecierea acestor elemente pentru a renunța la exercitarea unui control aprofundat atât în drept, cât și în fapt.

103 Controlul legalității este completat de competența de fond care era recunoscută instanței Uniunii prin articolul 17 din Regulamentul nr. 17 și este recunoscută în prezent prin articolul 31 din Regulamentul nr. 1/2003, conform articolului 261 TFUE. Această competență autorizează instanța, dincolo de simplul control al legalității sancțiunii, să substituie aprecierea Comisiei cu propria apreciere și, în consecință, să anuleze, să reducă sau să majoreze amenda sau penalitatea cu titlu cominatoriu aplicată (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 octombrie 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, Rec., p. I-8375, punctul 692).

104 Trebuie însă subliniat că exercitarea competenței de fond nu echivalează cu un control din oficiu și trebuie amintit că procedura în fața instanțelor Uniunii este contradictorie. Cu excepția motivelor de ordine publică pe care instanța este ținută să le examineze din oficiu, cum ar fi lipsa de motivare a deciziei atacate, sarcina de a invoca motive împotriva acestuia din urmă și de a prezenta elemente de probă în susținerea acestor motive revine reclamantului.

105 Această cerință de natură procedurală nu este contrară normei potrivit căreia, în ceea ce privește încălcările normelor de concurență, revine Comisiei obligația de a face dovada încălcărilor pe care le constată și de a stabili elementele de probă de natură a demonstra, corespunzător cerințelor legale, existența faptelor constitutive ale unei încălcări. Astfel, în cadrul unei căi de atac judiciare, reclamantul trebuie să identifice elementele contestate din decizia atacată, să formuleze critici în această privință și să aducă probe care pot consta în indicii serioase, prin care să se urmărească demonstrarea temeiniciei criticilor sale.

106 Controlul prevăzut de tratate implică, așadar, faptul că instanța Uniunii exercită un control atât de drept, cât și de fapt și că are competența de a aprecia probele, de a anula decizia atacată și de a modifica cuantumul amenzilor. Nu reiese, prin urmare, că controlul legalității prevăzut la articolul 263 TFUE, completat de competența

de fond cu privire la cuantumul amenzii, prevăzută la articolul 31 din Regulamentul nr. 1/2003, ar fi contrar cerințelor principiului protecției jurisdicționale efective care figurează la articolul 47 din cartă.

107 În consecință, în măsura în care vizează normele referitoare la controlul jurisdicțional în lumina principiului protecției jurisdicționale efective, cel de al cincilea motiv nu este fondat.

108 În măsura în care vizează modul în care Tribunalul a efectuat controlul deciziei în litigiu, cel de al cincilea motiv se suprapune cu al doilea și cu al patrulea motiv de recurs și, prin urmare, a făcut deja obiectul unei examinări de către Curte.

109 În această privință, trebuie arătat că, deși, în mai multe rânduri, în special la punctele 35-37, 92, 103, 115, 118, 129 și 141 din hotărârea atacată, Tribunalul s-a referit la „puterea de apreciere", la „marja de apreciere semnificativă" sau la „larga marjă de apreciere" a Comisiei, astfel de referiri nu au împiedicat exercitarea de către Tribunal a controlului deplin și total, în drept și în fapt, la care este obligat.

110 Din ansamblul acestor elemente rezultă că cel de al cincilea motiv nu este fondat.

111 Prin urmare, niciunul dintre motivele invocate de grupul KME în susținerea recursului nu poate fi primit și, în consecință, se impune respingerea acestuia.

Cu privire la cheltuielile de judecată

112 Potrivit articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 118 din acesta, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea grupului KME la plata cheltuielilor de judecată, iar acesta a căzut în pretenții, se impune obligarea acestuia la plata cheltuielilor de judecată aferente prezentei proceduri.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară și hotărăște:

1) Respinge recursul.

2) Obligă KME Germany AG, KME France SAS și KME Italy SpA la plata cheltuielilor de judecată efectuate de Comisie.

Semnături